

KISLAKÁSÉPÍTÉS ÉS NÉPJÓLÉT

A lakáskérdésnek elsőrendű szociálpolitikai fontosságát szerte e világon mindenütt elismerték. Bármilyen politikai rendszert vagy világnézetet valljon is valaki magáénak, be kell látnia, hogy e kérdésben mindent meg kell tenni, egyrészt mert az egyéni élet elviselhetősége nagymértékben függ a lakástól, másrészt, mert az első és legfontosabb közösségi alakulat a család. Márpedig rendes családi élet, célravezető családi nevelés megfelelő lakás híján hiú ábránd.

A lakáspolitikai tevékenység bizonyos hullámzó ritmust mutat, összefüggésben a lakásgazdasági konjunktúrával. Ma megint csúcsponton van, annál, is inkább, mert népesedéspolitikai, kulturális, erkölcsi, családgazdasági, közgazdasági szempontok egyaránt előtérbe tolják. Az is megállapítható, hogy a mai felfogás az előbb említett szempontok miatt nem tartja elfogadhatónak a kollektív alapon állót, hanem arra törekszik, hogy az emberi méltóságot is számításba vevő, személyiséget emelő, a gyümölcsöző közösségi életet előmozdító módokat keressen, a magántulajdon és a szövetkezeti gondolat alapján.

Mindaz, amit eddig mondtunk, ma már annyira önként érthető, hogy fölösleges róla bővebben beszélnünk. Hiszen évszázadok óta és főleg az industrializ-

mus kifejlődése idején a kérdés már mindenoldalú, kimerítő tudományos vizsgálaton ment át.

Ma már a lehetőséghez képest mindenütt, így nálunk is folyik a lakásépítés, lakásteremtés munkája. Gyakran hangos propaganda kíséri abból a szándékból kifolyóan, hogy a közvélemény és főleg a lakásbajok által érintettek óriási tömege lásson némi haladást a jövő szerencsés alakulásában.

Törvényhatósági, megyei városok, községek, egyházak, egyesületek, szövetkezetek, vállalatok, szóval mindenfajta közület igyekszik a munkába bekapcsolódni. Természetesen oroszlánrészt vállal belőle Budapest székesfőváros közönsége is. Közgyűléseinek úgyszólván állandó tárgya a kislakásépítés problémája, még a mai nehéz időkben is. A közelmúltban vált például köztudomásúvá, hogy a székesfőváros üzemei kislakásos bérházakat építenek egyelőre 308 kislakással és 10 millió pengővel. A gyakorlat általában azt mutatja, hogy a főváros állandóan épít kislakásokat, kislakás-telepeket. A rendelkezésére álló telkeken részint kisebb kertes házakat, de legfőképpen hatalmas bérházakat emelnek. Mivel a telkek a perifériák felé sokkal olcsóbbak és talán azért is, mert a lakásrészorulók zöme a külső területeken húzódik meg, a kislakásépítkezés a város középpontjától távol történik. A kislakások megteremtésével kapcsolatban több alapelv alakult ki: lehetőleg olcsó építkezés, minél kisebb lakásbér, gyermekes családok, új házasok előnyben részesítése, higiénikus, kényelmes lakások, kiskertes családi házak előállításának, a munkahely közelségének, az egészséges és szép környezetnek biztosítása? stb.

A sokféle szempont között azonban egy megoldási módról, egy lehetséges esetről tudtunkkal még nem esett szó. Jelen sorainkban erre akarunk rámutatni:

Fontosnak tartanánk, ha *Budapest székesfőváros és minden nagyobb város, a bizonyos számnál több lakással tervezett ház megépítésére csak akkor adna építési engedélyt, ha a házban megfelelő számú kislakást is készítenének. Pl. 5-5 lakás után egyet, vagy valamilyen más kulcs szerint számítva néhányat. E kislakások fölött a hatóság rendelkezne és esetleg bérüket a ház adójába számíthatná be. A rendelkezés vagy úgy történhetne, hogy a háztulajdonos csak annak és olyan bérrel adhatná ki a lakásokat, akinek a személyét és fizetőképességét a hatóság erre megfelelőnek találná, vagy pedig úgy, hogy a hatóság közvetlenül utalná ki a lakásokat.*

Ez az intézkedés a kislakások szaporításának új alakja lenne, amelyet sem nálunk, sem külföldön eddig még nem vettek figyelembe. Jelentőségét abban látnánk, hogy így a szegény emberek lakása nem kerül a kültelekre, vagy külön telepekre, hanem együtt lennének külvárosban, belvárosban egyaránt a népesség mindem, rendű, rangú és anyagi ellátású tagjával.

Szociális, kulturális, politikai és erkölcsi szempontból egyaránt nagy előnyei lennének az ilyen lakásteremtő intézkedésnek.

I. Szociális előnyök. 1. A kislakásban lakó, szerényebb körülmények között élő család asszonyai rendszerint eljárnak otthonról munkára, hogy mint bejáró-, takarító-, bevásárló-, mosó-, vasaló-, foltozó- vagy varrónők keressenek kenyeret a család számára. Mennyire megnehezíti a nő munkavállalását, ha kültelki kislakásból 1 vagy 114 órát kell utaznia, vagy gyalogolnia, amíg munkahelyéhez eljut. A villamosköltség el is emésztí keresete egy részét. Ha ugyanabban a házban, vagy legalább is a közvetlen közelben kapna munkát, sok fáradságtól és idővesztéstől szabadulna meg.

2. A közeli munkahely előnyös lenne azért is, mert végezhetne kenyérkereső munkát a feleség anélkül,

hogy saját háztartását vagy gyermekeit el kellene hanyagolni. Sokszor csak pár órára vagy csak bizonyos munka elvégzésére (pl. takarítás, bevásárlás, mosogatás) alkalmaznak bejárónőt. Ha a munkahely közel esik a munkátvállaló lakásához, akkor a legcsekélyebb munkát is érdemes elvállalni, mert az ide-oda utazás nem követel külön időt. Még a szabad félórát is lehet hasznosítani. Egy-egy szőnyegporolás, ablaktisztítás, vagy más alkalmi munka kitelik olyan időkből, amikor a gyermekek iskolában vannak, alusznak, vagy az udvaron játszanak. És a sok kicsi, alkalmi kereset lényegesen javíthat a család helyzetén.

3. Az említett háztartási munkákra a jobbmódú családok nem szívesen alkalmaznak olyan egyént, akit nem ismernek, mert valakit a lakásban foglalkoztatni, a család belső életének szemtanújává avatni bizalmi dolog. Hány munkásnő nem kap alkalmi munkát azért, mert nem ismerik. Akiről a munkaadó nem tudja, honnan jött, hová megy, milyen körülmények között él, hogyan tápláljon bizalmat iránta? Azzal szemben viszont, aki velük közös bérházban, szinte a szemük előtt él, kétkedésre nincsen ok. Egymás életének kölcsönös megismerése jelentős szociális előnyököt biztosíthat mindkét félnek, de főként a gazdaságilag gyengébbnek. Együttal elősegítené a kedvezőbb jövedelemelosztást is.

4. A háztulajdonosnak is előnyére lenne, ha adója, vagy legalább annak egy része a hatóságnak átengedett kislakás alakjában már a ház építések beépülne. A kéznél lévő háztartási segédmunkaerő is beszámítható a ház előnyeibe és így a lakások is értékesebbekké, könnyebben kiadhatóbbakká válnak.

5. A szociális előnyöknél természetesen nemcsak az egyesek, hanem a közösség szempontját is figyelembe kell venni. A közösség szempontjából már maga az a tény döntő, hogy a szóval tett intézkedés sok város lakosságának szolgálna előnyére. Emelné az érdekeltek életszínvonalát a nélkül, hogy abból bárkinek hátránya származna. Mert hiszen sem egyesek, sem csoportok nem kívánhatják azt, hogy az ő színvonaluk mások rovására emelkedjék.

II. Politikai szempont. Az egy telepre vagy bérházba tömörített kislakások rendszerint azokat gyűjtik össze egy-egy helyre, akik általában a legszegényebbek. Ezek az emberek pedig nehéz életkörülményeik folytán rendszerint elégedetlenek saját sorsukkal. Állandóan panaszkodnak, sopánkodnak és panaszuk könnyen csap át elégedetlenségbe és zúgolódásba is. Azok az egymást izgató, megnyugodni nem engedő tömegek, amelyek ilyen módon összeverődnek, bizonyos elkülönülést éreznek honfitársaikkal szemben. E házak környékén társadalmi tekintetben éppen nem kívánatos pszichológiai légkör szokott kialakulni. Emlékezzünk csak arra, amikor a bécsi városi vezetőség éppen abból a célból építtette a maga „vörös házaít”, a „Marx-udvart” és a többi, hogy a városi polgársággal szembenálló tömegek egy-egy helyen összpontosítva, egymás között, egymásra támaszkodva annál inkább érezzék elkülönültségüket, osztály mivoltukat. Már pedig nemzeti gondolatban egyesített népközösségen belül nem engedhető meg, hogy egy-egy osztály, rend vagy csoport a többivel szembenálljon. Minden csoportnak bele kell illeszkednie a mindent magába fogláló nemzeti közösségbe.

III. A kulturális előnyök ugyanolyan síkon érvényesülnek, mint a politikaiak. Abból, ha különböző társadalmi és műveltségű körök nincsenek egymástól elkülönítve, kiszámíthatatlan előnyök származnak a gyengébb félre. Azokon az egyszerűbb embereken, akik sokat forognak kulturáltabb emberek társaságában, meglátszik ez a körülmény. Beszédjük nem durva

bánásmódjuk gyengédebb, olvasmányaik válogatottab-
bak, szórakozásuk nemesebb. Aki megfigyeli a háztar-
tási alkalmazottak, munkások önképzőkörökének, könyv-
tárainak, énekkarainak, s más kultúrösszefogásainak
népmozgalmi adatait, láthatja belőlük, hogy ide azok
járnak, akik a saját köreik igényeit túlhaladó szellemi és
lelki értékekre már felfigyeltek, s felébredt bennük a
szomjúság a szebb, a jobb és nemesebb iránt.

Ha valaki meghallgatná egyszer, hogy milyen hang-
nem uralkodik egy-egy kislakásos bérház gyermekei
között, elképedne. A szüleiktől hallott durva szavak,
közönséges kifejezések kísérik a játékot és ennek meg-
felelő a viselkedésük is egymással szemben. Ha a több
gonddal nevelt gyermekek közé bekerül egy-egy kis
elhanyagolt vadvirág, észrevétlenül megnemesedik.
Viszont a sok elhanyagolt gyermek egy csomóban,
szinte gátlás nélkül növeli a gyomot és dudvát egymás
lelkében.

IV. Erkölcsi előnyei is lennének a fent említett
kislakástermelő intézkedésnek. Az egymás szeme előtt,
egy fedél alatt élő emberek megismerik egymást, töröd-
nek egymással, rászorulnak egymásra, látják, hogy rend-
szerint nincs az egyik embernek a másikkal szemben
sem irigykedni, sem lenézni valója, mert az életküzdő
egyformán nem kímél senkit. S ennek kettős előnye
lesz: *a)* megbecsülik és az emberi méltóság krisztusi
elveinek megfelelően kezelik egymást, *b)* az egyéni
és családi érdek után mindjárt az igazi közérdek követ-
kezik a nélkül, hogy az egyes osztály- vagy rendi érdekek
közbeiktatódnának.

Mindennek világos átérzése és átgondolása kész-
tetett arra, hogy ráirányítsam a figyelmet egy eddig
nem hangoztatott megoldási módra. Bizonyára sok jogi
kérdést kellene rendezni a gyakorlati keresztülvitel
előtt, de a megvalósulással járó beláthatatlan előnyök
miatt megérdemelné a gondolat, hogy vele az arra hiva-
tottak behatóan foglalkozzanak.

Takaróné dr. Gáll Beatrix.